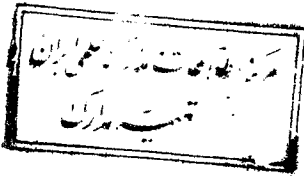

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۳۷۸ / ۲ / ۳

تأییدیه اعضای هیأت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیأت داوران نسخه نهائی پایان نامه آقای ذبیح اله رامش خواه

تحت عنوان تحلیل عوامل نظریه‌های ذهنی شخصیت خلاق

«اساتید و دانشجویان رشته‌های فیزیک، هنر، الهیات، روانشناسی و مردم بدون تحصیلات دانشگاهی»

را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد

پیشنهاد می‌کنند.

اعضای هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
-------------------	--------------------	-----------	-------

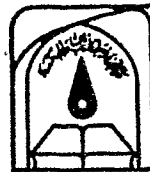
۱- استاد راهنما	دکتر مریم وفایی	استادیار	
-----------------	-----------------	----------	--

۲- استاد مشاور	دکتر حیدر علی هومن	دانشیار	
----------------	--------------------	---------	--

۳- نماینده شورای تحصیلات تکمیلی	دکتر مریم وفایی	استادیار	
---------------------------------	-----------------	----------	--

۴- استاد ممتحن	دکتر مهر محمدی	دانشیار	
----------------	----------------	---------	--

۵- استاد ممتحن	دکتر خسرو باقری	استادیار	
----------------	-----------------	----------	--

تاریخ:.....

شماره:.....

پیوست:.....

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظربه اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱ در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طورکتبی به مرکز نشر دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲ در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد / رساله دکتری نگارنده در رشته روانشناسی است که در سال ۱۳۷۸ در دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم / جناب آقای دکتر وفایی و مشاوره سرکار خانم / جناب آقای دکتر حومی از آن دفاع شده

است.»

ماده ۳ به منظور جبران بخشی از هزینه های نشریات دانشگاه تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به مرکز نشر دانشگاه اهدا کند دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴ در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس تأدیه کند.

ماده ۵ دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶ اینجانب د. سبحان رامسکوله دانشجوی رشته روانشناسی مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

طرح
۷۸/۳/۱

دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده علوم انسانی

پایان نامه کارشناسی ارشد
رشته روانشناسی

تحلیل عوامل نظریه های ذهنی شخصیت خلاق

(اساتید و دانشجویان رشته های فیزیک، هنر، الهیات، روانشناسی و مردم بدون تحصیلات دانشگاهی)

نگارش:

ذبیح اله رامش خواه

استاد راهنما:

دکتر مریم وفایی

استاد مشاور:

دکتر حیدر علی هومن

بهار ۱۳۷۸

تقدیریم:

این دفتر ناچیز پیشکش لحظه‌های

مادرم

پدرم

و خانوادهم

به پاس رنجها، شکیبائی‌ها و مهربانی‌هایشان

تشکر و قدردانی:

انجام این پژوهش مرهون بزرگواریها، دوستیها، و همکاریهای بی دریغ استادان، دوستان و همکاران بسیاری است:

از بزرگواریها، تلاشها و زحمات بی دریغ استاد سرکار خانم دکتر وفایی، استاد راهنما و نیز خانواده محترم ایشان که در تمام مراحل پژوهش مرا یاری نمودند، کمال سپاس گذاری را می نمایم. راهنماییهای علمی، عملی و اخلاقی ایشان همیشه چون یادگاری گرامی از دورانی نیک همراه من خواهد بود.

از استادان آقایان دکتر هومن (استاد مشاور)، دکتر استرنبرگ، دکتر یانگ، دکتر ذکاوتی، دکتر صفریپور و خانم دکتر ردوویچ که در مراحل مختلف پژوهش مرا از راهنماییها، مشاوره ها و تجارب ارزشمند خویش بهره مند ساختند، کمال تشکر را دارم.

قدردان بزرگواریهای دوستان و عزیزانم آقایان حمیدرضا رضوانی، محمود گوهری، محمد مهدی یعقوبی، مسعود صالحی، اکبر بیگلریان، محمد شهامت، مجتبی زارعیان، رضا نامجویان و رامین شجاع بوده و همیشه به یاد خواهم داشت.

همکاریهای بی دریغ دوست عزیزم جناب آقای دکتر شریفی راد، مدیر کل محترم سازمان بهزیستی استان ایلام را ارج می نهم.

چکیده:

مطالعه‌ای در دو مرحله با هدف کشف ابعاد مفهوم شخصیت خلاق در بین استادان دانشگاه دانشجویان و مردم بدون تحصیلات دانشگاهی در ایران، انجام شد در مرحله مقدماتی از استادان دانشگاه در رشته‌های فیزیک، هنر، الهیات، روانشناسی و مردم بدون تحصیلات دانشگاهی خواسته شد تا بارزترین ویژگیهای فرد خلاق را در رشته خویش (برای استادان دانشگاه) و یا به طور کلی (برای مردم بدون تحصیلات دانشگاهی)، فهرست نمایند. در مرحله دوم بر مبنای صفاتی که در هر گروه حداقل توسط دو نفر فهرست شده بود، فهرست صفاتی تهیه و از دانشجویان رشته‌های مذکور و مردم بدون تحصیلات دانشگاهی خواسته شد تا میزان موافقت خود را با هر یک از صفات بر روی مقیاس ۹ درجه‌ای لیکرت مشخص سازند نتایج نشان داد که مفهوم شخصیت خلاق در بین گروههای دارای تحصیلات دانشگاهی و بدون تحصیلات دانشگاهی از تفاوت قابل توجهی برخوردار نمی‌باشد. علاوه بر این تحلیل داده‌ها در مرحله دوم ۵ عامل، بداعت تفکر و مهارتهای شناختی، گرایش اخلاقی (ارزشی)، اجتماعی، آمادگی فردی و سبک شخصیتی، آمادگی انگیزشی و سبک شخصی، آمادگی دانشی و آگاهی عمومی را آشکار ساخت. نتایج حاصل از مقایسه این عوامل با نظریه‌های علمی خلاقیت بیانگر همپوشی قابل ملاحظه‌ای به ویژه در عوامل (۵، ۴، ۱) بود از تفاوت‌های قابل ملاحظه بین این عوامل با نظریه‌های علمی اهمیت دادن به ارزشها و ملاحظات اخلاقی (عامل ۲) و عامل انگیزشی (عامل ۴) در مفهوم شخصیت خلاق از طرف گروههای نمونه بود. عامل اخلاقی در نظریه‌های علمی مورد توجه نبوده و عامل انگیزشی کمتر مورد تأکید بوده است. نهایتاً اینکه مفهوم شخصیت خلاق از دیدگاه مردم ایران همچون این مفهوم در نقاط و فرهنگهای دیگر جهان از مؤلفه‌های منحصر به فردی برخوردار است.

فهرست مطالب

عنوان صفحه

مقدمه ۱

نظریه‌های ذهنی و نظریه‌های علمی خلاقیت ۱

فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱- مساله پژوهش ۵

۲-۱- ابعاد مساله پژوهش ۵

۱-۲-۱- سطح نظری ۵

۲-۲-۱- سطح کاربردی ۸

۳-۱- اهداف پژوهش ۹

۴-۱- سؤالات ۱۰

۵-۱- فرضیه‌های پژوهش ۱۰

۶-۱- متغیرها ۱۱

۷-۱- تعریف عملیاتی واژه‌ها و متغیرها ۱۱

فصل دوم: بنیادهای نظری نظریه‌های ذهنی و پژوهشهای پیشین

۱-۲- جایگاه نظریه‌های ذهنی در روانشناسی معاصر ۱۷

۲-۲- روانشناسی و فرهنگ ۲۳

۳۱	۳-۲- نظریه الگوی انتزاعی
۳۹	۴-۲- پژوهشهای پیشین
۳۹	۲-۴-۱- نظریه‌های ذهنی هوش
۴۲	۲-۴-۲- نظریه‌های ذهنی خلاقیت
۴۵	۵-۲- مروری بر نظریه‌های علمی خلاقیت
۴۶	۲-۵-۱- تعریف خلاقیت
۴۷	۲-۵-۲- رویکردهای خلاقیت

فصل سوم: روند انجام پژوهش - ابزارها و روشهای آماری

۵۴	۳-۱- مرحله مقدماتی
۵۴	۳-۱-۱- جامعه آماری
۵۴	۳-۱-۲- گروههای نمونه
۵۴	۳-۱-۳- روش انتخاب گروههای نمونه
۵۵	۳-۱-۴- ابزار پژوهش
۵۶	۳-۲- مرحله دوم
۵۶	۳-۲-۱- جامعه آماری
۵۶	۳-۲-۲- گروههای نمونه
۵۷	۳-۲-۳- روش انتخاب گروههای نمونه

۴-۲-۳- ابزار پژوهش	۵۷
۳-۳- طرح تحقیق	۵۹
۴-۳- روشهای آماری در تحلیل داده‌ها	۵۹

فصل چهار: نتایج

۱-۴- توصیف داده‌ها	۶۲
۱-۱-۴- مرحله مقدماتی	۶۲
۲-۱-۴- مرحله دوم	۶۶
۲-۴- تحلیل داده‌ها	۷۴
۱-۲-۴- تحلیل مؤلفه‌های اصلی	۷۴
۲-۲-۴- مقایسه میانگین‌های عوامل در بین گروهها	۷۵
۳-۴- تحلیل نتایج در چارچوب فرضیه‌های پژوهش	۸۵

فصل پنجم: بحث

۱-۵- برآورد فرضیه‌های پژوهش در تحلیل نهایی	۱۰۰
۲-۵- روش نظریه‌های ذهنی و محدودیت‌ها	۱۰۲
۳-۵- محدودیت‌های پژوهش حاضر	۱۰۳
۴-۵- پیشنهادات	۱۰۴

صفحه

عنوان

۱۰۶ منابع

۱۱۷ پیوست

۱۲۶ چکیده انگلیسی

فهرست جداول

صفحه

عنوان

جداول توصیفی مرحله اول پژوهش

- جدول ۱-۴- درصد توزیع فراوانی گروههای نمونه ۶۳
- جدول ۲-۴- درصد توزیع فراوانی جنسی گروههای نمونه ۶۳
- جدول ۳-۴- میانگین سنی گروههای نمونه ۶۴
- جدول ۴-۴- درصد توزیع فراوانی سطح تحصیلات گروههای نمونه ۶۴
- جدول ۵-۴- درصد توزیع فراوانی اساتید دانشگاههای گروههای نمونه بر حسب دانشگاهها ۶۵
- جدول ۶-۴- توزیع فراوانی صفات تولید شده درباره فرد خلاق در هر گروه ۶۵

جداول توصیفی مرحله دوم پژوهش

- جدول ۷-۴- درصد توزیع فراوانی نمونه ۶۶
- جدول ۸-۴- درصد توزیع فراوانی جنسی در بین گروههای نمونه ۶۷
- جدول ۹-۴- میانگین سنی گروههای نمونه ۶۷
- جدول ۱۰-۴- درصد توزیع فراوانی سطح تحصیلات در گروه بدون تحصیلات دانشگاهی ۶۸
- جدول ۱۱-۴- عوامل به دست آمده، بار عاملی مواد، مقادیر ویژه و ضریب اعتبار عامل ... ۷۸
- جدول ۱۲-۴- میانگین عوامل به دست آمده در هر یک از گروههای نمونه ۸۳
- جدول ۱۳-۴- مقایسه میانگین عوامل گروهها با آزمون تحلیل واریانس و آزمون دانکن ۸۴

فهرست نمودارها

عنوان	صفحه
-------	------

نمودارهای توصیفی مرحله اول پژوهش

نمودار ۴-۱ درصد فراوانی گروههای نمونه	۶۹
نمودار ۴-۲ درصد فراوانی جنسی گروههای نمونه	۶۹
نمودار ۴-۳ میانگین سنی گروههای نمونه	۷۰
نمودار ۴-۴ درصد فراوانی سطح تحصیلات گروههای نمونه	۷۰
نمودار ۴-۵ درصد فراوانی دانشگاهها	۷۱
نمودار ۴-۶ فراوانی صفات تولید شده در باره فرد خلاق	۷۱

نمودارهای توصیفی مرحله دوم پژوهش

نمودار ۴-۷ درصد فراوانی گروههای نمونه	۷۲
نمودار ۴-۸ درصد فراوانی جنسی گروههای نمونه	۷۲
نمودار ۴-۹ میانگین سنی گروههای نمونه	۷۳
نمودار ۴-۱۰ درصد فراوانی سطح تحصیلات در گروه غیر دانشگاهی	۷۳
نمودار اسکری	۷۷

مقدمه

*

نظریه‌های ذهنی و نظریه‌های علمی خلاقیت

«نظریه‌ها درباره ساختهای روانشناسی مانند خلاقیت و هوش و... به شیوه‌های گوناگون دسته‌بندی می‌شوند. یکی از دسته‌بندی‌های مفید این نظریه‌های تقسیم‌بندی آنها برحسب نظریه‌های علمی و نظریه‌های ذهنی ساختهای روانشناسی می‌باشد. نظریه‌های علمی ساخته‌های روانشناسان یا دیگر دانشمندان می‌باشند که مبتنی بر داده‌های جمع‌آوری شده بوده و یا حداقل بوسیله این داده‌ها آزمون می‌شوند. این داده‌ها از طریق انجام تکالیفی توسط مردم جمع‌آوری می‌شوند مبتنی بر این پیش فرض که این تکالیف کنشهای روانی را می‌سنجد.

مرور اجمالی بر نظریه‌ها علمی روانشناسی نشان از کاهش رشد این نظریه‌ها دارد، یکی از دلایل این کاهش، توانایی روانشناسان در ایجاد و مفهوم‌سازی چنین نظریه‌هایی است که اختلاف نظرهای فراوانی را در بین روانشناسان درباره مفاهیم روانشناسی سبب شده است. از آنجا که به نظر نمی‌رسد هیچکدام از نظریه‌های علمی رایج همه جنبه‌های مفاهیم اساسی روانشناسی را پوشش دهد، بنابراین نظریه‌های علمی با فقدان از تعاریف مفاهیم روانشناسی رویارویند، اگرچه نظریه‌پردازی علمی همچنان ادامه دارد. نظریه‌های ذهنی ساختهای مردم (خواه روانشناس، خواه مردم عادی) می‌باشند که در

*-نظریه‌های ذهنی برگردانی از *implicit Theories* در کنار نظریه‌های علمی *explicit Theories* شکل‌بندی جدیدی از ماهیت این مفاهیم را تبیین می‌کند. برای نظریه‌های ذهنی برگردانهای دیگری چون مفاهیم مردمی، نظریه‌های فرهنگی و نظریه‌های تلویحی پیشنهاد شده است.

ذهن افراد جای دارند. چنین نظریه‌هایی نیازمند کشف شدن هستند تا اختراع، زیرا پیش از این به نحوی در ذهن و سرهای مردمان وجود داشته‌اند. هدف پژوهش در حیطه نظریه‌های ذهنی هوش کشف شکل و محتوای نظریه‌های غیررسمی مردم است. بنابراین در اولین گام به جای اینکه به ایجاد نظریه‌ها جدید بپردازیم به بازسازی مفاهیم از قبل موجود آنان می‌پردازیم. داده‌موردعلاقه در اینجا مرادوات مردمی در هر شکلی است، که راجع به نظریه‌ها و اندیشه‌هایشان، درباره‌ی ماهیت ساختهای روانشناسی می‌باشد» [استرنبرگ^(۱)، ۱۹۸۱، استرنبرگ^(۲) ۱۹۸۵].

«نظریه‌های ذهنی نقشی مهم در چگونگی ادراک مردم از خلاقیت و نیز ارزیابی آنها از میزان خلاقیت خود و دیگران، ایفا می‌کنند. نظریه‌های ذهنی خلاقیت اگر خوب بنا و مطالعه شوند، مبنای خوبی برای ساختن مقیاس‌های دقیق رفتارهای مرتبط با خلاقیت در سطوح محلی و بین فرهنگی می‌باشند» [رودویچ و هوی^(۳) ۱۹۹۷a]. طبیعی است این امر تعمیم‌پذیر به تمام حیطه‌های مفاهیم روانشناسی است. «نظریه‌های ذهنی درباره‌ی کارکرد کلماتی است که در زمینه مفاهیم روانشناسی رایجند، مفاهیمی که در پهنه‌ای وسیع و متنوع از انسانها کاربرد دارند. منبع و مبنای داده‌ها در نظریه‌های ذهنی مرکب از گفته‌های مردم یا باورهای آزمایش شده، راجع به مفاهیم روانشناسی است» [استرنبرگ ۱۹۸۱]. «نظرات ذهنی هرچند در ضابطه‌بندی نظریه‌های عام فرهنگی درباره‌ی مفاهیم روانشناسی و فهم معنای چنین مفهومی از یک اجتماع در محاورات روزمره مردم، مفید و مهم تلقی شده‌اند، اما در مطالعات روانشناسی کمتر بدانها توجه شده است» [رودویچ و هوی ۱۹۹۷a].

«نظریه‌های ذهنی اگرچه عام و رسمی نیستند، ولی ساختهای ذهنی مردم می‌باشند، که آنها را در قضاوت‌های روزمره از جهان و دیگرانی که در آن زیست می‌کنند به کار می‌بریم

1. Sternberg

2. Sternberg

3. Rudowicz and Hui